

Utvärdering av sociala investeringar

Skolsamordnare för placerade barn och unga

2024-10-03

RAMBOLL

Bright ideas.
Sustainable change.

Sammanfattning

Projektet Skolsamordnare för placerade barn och unga (hädanefter Skolsamordnare) genomfördes av socialförvaltningen i Stockholms stad och bedrevs inom ramen för stadens arbete med sociala investeringar. Skolsamordnare har implementerats i flera av stadens stadsdelsförvaltningar med syftet att i högre grad att möjliggöra och följa upp skolgången för placerade barn och unga. Ramboll har fått i uppdrag av Stadsledningskontoret vid Stockholms stad att utvärdera projektet.

Skolsamordnare bidrog till positiva resultat för målgruppen

Vår sammanfattande bedömning är att Skolsamordnarna har skapat positiva resultat för projektets målgrupp och har lett till viktiga insikter i deltagande organisationer. Skolsamordnarna har framgångsrikt synliggjort och följt upp skolperspektivet inom socialtjänsten, vilket minskat klyftan mellan ansvar och genomförande för placerade barn och unga. Projektet har tidigarelagt skolstarten efter placering från tidigare tre veckor i genomsnitt till nu cirka fem dagar. De har också prioriterat gymnasieungdomars skolgång från början av placeringen och säkrat kontinuitet under placeringstiden. Skolsamordnarna har förbättrat dokumentationshanteringen mellan kommuner och skolor för att stärka skolgångens anpassning till individuella behov. Trots utmaningar med skolors resursbegränsningar, har projektet ökat medvetenheten om och samarbetet kring placerade barns skolfrågor inom socialtjänsten och utbildningsförvaltningen. Framtida arbete med skolsamordnare efter projektets slut betonas av projektgruppen för att säkra fortsatt fokus och struktur kring placerade barn och ungas skolgång.

Skolsamordnarna har haft goda förutsättningar att lyckas med insatsen

Vår sammanfattande bedömning är att implementeringen av Skolsamordnare lyckades väl tack vare en väl designad insats och effektiv och ändamålsenlig samordning av projektgruppen.

Övergripande bedömning av projektets genomförande			
Nivå i RIF	Kontext	Utformning och design	Genomförande
Bedömning			
Beskrivning	Kontexten har främst varit gynnande	Insatsen utformades efter målgruppens behov.	Samordning och gemensamt lärande har lett till en lyckad implementering

DE KONTEXTUELLA FÖRUTSÄTTNINGARNA HAR FRÄMST VARIT GYNNANDE

Vår bedömning är att Skolsamordnare för placerade barn och unga har arbetat i en gynnsam kontext. Projektet har svarat mot behovet av att prioritera, synliggöra och utöka arbetet kring dessa barns skolgång.

Deltagande stadsdelsförvaltningar var motiverade och involverade i utformningen av insatsen. Skillnader fanns i förankringen bland cheferna; där cheferna snabbt engagerade sig gick implementeringen smidigare. Förankringen gick långsammare i stadsdelsförvaltningar med chefsbyten, vilket påverkade förståelsen för skolsamordnarens roll. Dokumentation och intervjuer visar att engagemanget på chefsnivå ökade under projektets gång.

Skolsamordnarens insatser påverkas av andra aktörers system och arbetssätt, såsom kommun, skola och utförare. En fungerande skolgång vid placering förutsätter att alla aktörer stödjer skolgången. Problemen ökar om skolan har svårt att ta emot nya elever eller anpassa undervisningen för elever med särskilda behov.

INSATSEN ÄR VÄL UTFORMAD FÖR ATT NÅ ETT STORT BEHOV HOS MÅLGRUPPEN

Projektet har varit effektivt och fyllt en viktig funktion som tidigare saknats. Det har byggt på tydliga behov och erfarenheter från andra kommuner, vilket har lett till snabbare skolstart och minskade avbrott i skolgång och placering. Skolsamordnarens roll är avgörande, då de säkerställer att alla aktörer tar sitt ansvar för skolgången, avlastar socialsekreterare och håller sig inom socialtjänstens ansvar. De ser också till att nödvändig dokumentation överförs mellan kommuner och skolor. Skolsamordnarnas myndighetsutövning och anställning i stadsdelsförvaltningarna har varit framgångsfaktorer, möjliggjort deras involvering i utredningar och spridit kunskap till socialsekreterare. Utbildningsförvaltningens medverkan har varit central, då de erbjudit stöd och vägledning, ökat kunskapen om skolfrågor hos skolsamordnarna och höjt kompetensen i stadsdelsförvaltningarna. Arbetet har även lett till en ökad kunskap om socialtjänsten på utbildningsförvaltningen.

PROJEKTETS SAMORDNING OCH KUNSKAPSDELNING HAR HAFT POSITIV PÅVERKAN FÖR GENOMFÖRANDET

Projektet har följt planeringen utan betydande ändringar. Vi har identifierat samordning, gemensamt lärande och skolsamordnarnas tidigare erfarenheter inom socialtjänsten och skolan som viktiga framgångsfaktorer. Detta har främjat kunskapsdelning och likställighet.

Så här har vi gjort processutvärderingen

Vår processutvärdering utgår ifrån ramverket Ramboll Impact Framework (RIF) som bygger på implementeringsforskning av Fixsen et al. För att nå goda resultat och effekter visar forskningen att det krävs en möjliggörande kontext, ändamålsenlig utformning och ett effektivt genomförande. Figuren nedan illustrerar ramverket. Mellan varje steg i figuren står ett multiplikationstecken, som visar hur viktigt det är att varje steg lyckas för att nå goda resultat. För en närmare beskrivning av processutvärderingen, se Bilaga 1.

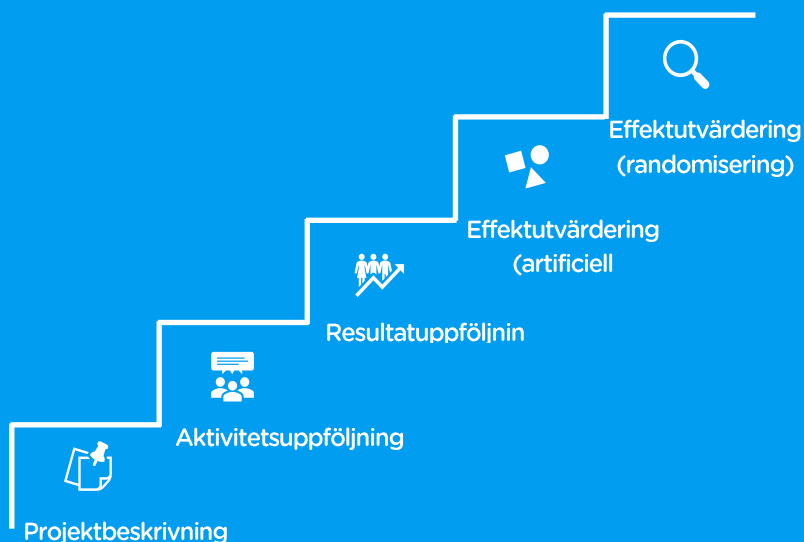
Vi har utvärderat Skolsamordnare på Nivå 2 på Utvärderingstrappan

Vi har utvärderat projektet på Nivå 2 i utvärderingstrappan. Vi ser flera möjligheter att effektutvärdera projektet på Nivå 4 genom att jämföra projektets resultat med konstruerade kontrollgrupper. Däremot ser vi att en sådan analys inte ryms inom aktuellt uppdrag, särskilt eftersom det finns en risk att underlaget för analysen inte är tillräckligt bra för att få trovärdiga resultat. Det beror på ett antal saker. För det första har målgruppen stor åldersspridning, vilket innebär att utfallsmåtten och därmed datakällorna är flera. Eftersom hela behandlingsgruppen är relativt liten (cirka 250 individer), får ännu mindre subgrupper konsekvenser för möjligheten att skapa jämförbara kontrollgrupper och därmed dra slutsatser om utfallen. För det andra finns det för delar av målgruppen även en selektionsproblematik, vilken vi behöver hantera när vi matchar kontrollgrupper. Det är därför inte möjligt att på förhand avgöra om underlaget är tillräckligt stort för att analysen ska vara tillförlitlig. För detta har vi för projektet föreslagit att genomföra en mindre förstudie, som undersöker förutsättningar att utvärdera projektet på Nivå 4.

Vad gäller utvärdering på nivå 3 finns en risk att en resultatuppföljning, som inte har en kontrollgrupp att jämföra med, visar på negativ utveckling för deltagarna. Detta eftersom en hög andel av de som erhåller stöd är mellan 13–14 år, vilket är en ålder när skolnärvaro vanligtvis minskar något!. Utan kontrollgrupp fångar inte resultatet det kontrafaktiska scenariot, som i det här fallet kan vara att deltagarna utan stöd hade haft ännu lägre närvaro och skolresultat. Därmed hamnar utvärderingen på Nivå 2 på utvärderingstrappan.

Så har vi gjort effektutvärderingen av Skolsamordnare

Syftet med en effektutvärdering är att avgöra om någon förändring har skett i målgruppens situation och om insatsen har orsakat den förändringen. När vi utreder möjligheterna att utvärdera en insats utgår vi från utvärderingstrappan i figuren till höger. För en närmare beskrivning av utvärderingstrappan, se Bilaga 1.

Det går inte att säga något om projektets kommunalekonomiska förtjänster

Projektet Skolsamordnare har för avsikt att uppnå ekonomiska besparingar genom att barn och unga som lämnar samhällsvård uppnår gymnasiebehörighet och fullföljer sin gymnasieutbildning. Vi har inte möjlighet att genomföra en effektutvärdering av Skolsamordnare inom ramen för vårt uppdrag och därför heller inte en nyttokostnadsanalys. Det finns exempel på effektutvärderingar och samhällsekonomiska analyser av liknande program, såsom SkolFam, som har utvärderats och visat god lönsamhet trots högre kostnader. Då programmen delar vissa likheter föreslogs en scenarioanalys baserad på SkolFam för att uppskatta potentiella kommunalekonomiska förtjänster för Skolsamordnare. Stadsledningskontoret har dock framfört att utvärderingen bör fokusera på analyser utifrån faktiska effektskattningar snarare än hypotetiska scenarier.

Så har vi gjort nytto-kostnadsanalysen

Projektets kostnadseffektivitet bedöms utifrån en värdering av dess effekter i relation till dess kostnader. Ekonomiska förtjänster av projektet kan uppstå över lång tid samt för olika aktörer. För att säkerställa att resultatet av analysen är relevant för fondens fortsatta utveckling är vår utgångspunkt i bedömningen av projektets ekonomiska förtjänster att rikta fokus mot kommunalekonomiska förtjänster relativt nära i tid. För att räkna på de ekonomiska konsekvenserna av en insats behöver man först känna till insatsens effekt, kostnader för insatsen och hur många och vilka som insatsen når. Om kännedom om projektets effekter är begränsad, kan en så kallad scenarioberäkning svara på vad nettokostnaderna för ett särskilt förlopp hade blivit, om kostnaderna och effekterna till följd av en insats "är som förväntat".

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1	Syftet med Skolsamordnare är att säkra skolgången vid placering	1
1.2	Rapportdisposition	2
2.	Skolsamordnarna har haft goda förutsättningar att lyckas med insatsen	3
2.1	Skolsamordnares kontext har främst varit gynnande	3
2.2	Insatsen är väl utformat för att möta målgruppens behov	4
2.3	Samordning och gemensamt lärande har varit framgångsfaktorer för implementeringen av arbetssättet	4
3.	Insatsen har haft en positiv påverkan på skolgången för placerade barn och unga	6
3.1	Skolsamordnare har synliggjort och följt upp skolperspektivet	6
3.2	Projektet ser ett stort behov av att arbeta vidare med Skolsamordnare för placerade barn och unga	8

Bilagor

Bilaga 1 - Rambolls metod för utvärdering av sociala investeringar.

1. Inledning

Ramboll fick i uppdrag av Stadsledningskontoret vid Stockholm stad att utvärdera insatser inom ramen för stadens arbete med sociala investeringar. Utvärderingarna ska fokusera på insatsernas effekter och ekonomiska förtjänster. I denna promemoria presenterar vi resultaten från en utvärdering av insatsen Skolsamordnare för placerade barn och unga. Detta kapitel beskriver insatsens syfte och hur vi har gått till väga för att genomföra utvärderingen. En mer detaljerad beskrivning av vårt övergripande ramverk för att utvärdera de sociala investeringsinsatserna finns i bilaga 1.

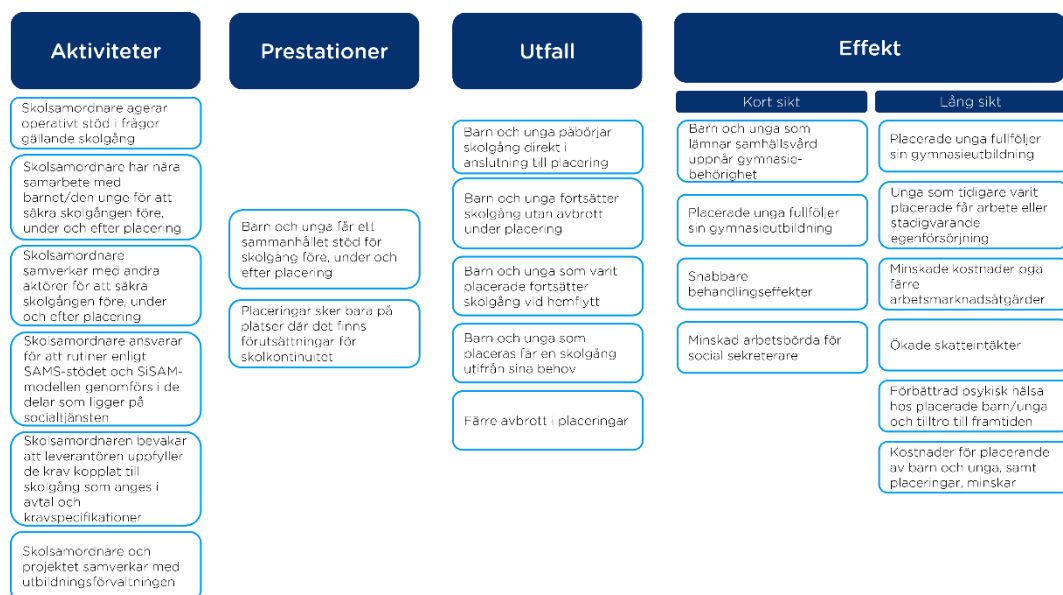
1.1 Syftet med Skolsamordnare är att säkra skolgången vid placering

Skolsamordnare genomförs våren 2022 till våren 2025 av socialförvaltningen. I projektet medverkar utbildningsförvaltningen samt följande sex stadsdelsförvaltningar: Södermalm, Hägersten-Älvsjö, Skarpnäck, Farsta, Spånga-Tensta, Rinkeby-Kista.² Projektet riktar sig till barn (<18 år) och unga (<21 år) inklusive ensamkommande barn inför, under eller efter placering utan vårdnadshavare eller annan närstående på HVB-hem, särskilda ungdomshem, stödboenden, skyddade boenden för unga samt behandlingsverksamhet med familjeboende (behandlingsfamilj).

Syftet med projektet är att barn och unga påbörjar skolgång direkt i anslutning till placering. Insatsen består av en skolsamordnare som arbetar med fokus på skolgången till barn och unga som ska placeras. Skolsamordnaren håller kontakt med avlämnande och mottagande skola, samt stöttar deltagaren inför, under och efter placering. Detta förväntas leda till att deltagarna får en skolgång utifrån sina behov, vilket i förlängningen förväntas leda till färre avbrott i placeringar, gymnasiebehörighet och fullföljd gymnasieutbildning. Projektets aktiviteter, prestationer, förväntade utfall och effekter på kort och lång sikt beskrivs närmre i Figur 1.

Projektet har erhållit finansiering från Stockholm stads arbete med sociala investeringar. Den totala budgeten för insatsen är 28,3 miljoner.

Figur 1 Förändringsteori för Skolsamordnare för barn och unga vid placering

² Från 1 juli 2023 fem stadsdelsförvaltningar då Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta slogs ihop och blev Järva.

SKOLSAMORDNARE HAR HUVUDSAKLIGEN ARBETAT MED SEX AKTIVITETER

Projektet har inkluderat fem huvudsakliga aktiviteter. Aktiviteterna har på flera sätt hängt ihop och till stor del fokuserat på samverkan. Nedan en kort beskrivning av aktiviteterna.

- 1) Skolsamordnare agerar operativt stöd i frågor gällande skolgång.
- 2) Skolsamordnare har nära samarbete med barnet/den unge för att säkra skolgången före, under och efter placering.
- 3) Skolsamordnare ansvarar för att rutiner enligt SAMS-stödet och SiSAM-modellen genomförs i de delar som ligger på socialtjänsten.
- 4) Skolsamordnaren bevakar att leverantören uppfyller de krav kopplat till skolgång som anges i avtal och kravspecifikationer.
- 5) Skolsamordnare och projektet samverkar med utbildningsförvaltningen.

1.2 Rapportdisposition

I nästkommande kapitel redogör vi för vår processutvärdering av Skolsamordnare. Därefter, i kapitel 3, presenterar vi insatsens utfall. Avslutningsvis, i kapitel 4, presenterar vi våra övergripande lärdomar från utvärderingen och ger en framåtblick för framtida arbete med rollen.

2. Skolsamordnarna har haft goda förutsättningar att lyckas med insatsen

I följande kapitel redogör vi för vår processutvärdering av Skolsamordnare för placerade barn och unga. Inom ramen för processutvärderingen utvärderar vi huruvida Skolsamordnare för placerade barn och unga bidrog till att nå de uppsatta målen genom att analysera insatsen utifrån tre huvuddelar: den omgivande kontexten, utformningen av insatsen och implementeringen av insatsen.

Vår sammanfattande bedömning är att implementeringen av Skolsamordnare lyckades väl. Även om Skolsamordnarnas arbete i hög grad beror på andra aktörers system och arbetssätt har projektet lyckats väl med att implementera och genomföra insatsen hos deltagande stadsdelsförvaltningar. Det har blivit uppenbart att projektets aktiviteter utgår ifrån ett tydligt behov att prioritera, synliggöra och utöka arbetet kring placerade barn och ungas skolgång och att insatsen har varit väl designad för att lyckas med uppgiften. Projektets medarbetare och projektledare ser stora behov av att behålla insatsen i ordinarie verksamhet.

2.1 Skolsamordnares kontext har främst varit gynnande

Vår bedömning är att Skolsamordnare för placerade barn och unga har genomförts i en kontext som till största del varit gynnande för projektets genomförande och utfall.

PROJEKTET HAR SVARAT MOT ETT TYDLIGT BEHOV

Projektet har svarat mot ett tydligt behov av att prioritera, synliggöra och utöka arbetet kring placerade barn och ungas skolgång. Det finns sedan tidigare ett beslut om att socialtjänsten och skolan ska arbeta utifrån särskilda metoder och rutiner (SAMS-stödet och SISAM-modellen) för att möjliggöra målgruppens skolgång. Dessa rutiner har däremot inte följts, bland annat på grund av socialsekreterarnas arbetsbelastning, tidsbrist och bristande kunskaper i skolrelaterade frågor. Projektet initierades för att minska klyftan mellan socialtjänstens skyldigheter och deras faktiska insatser för att möjliggöra skolgången för målgruppen.

FÖRANKRING HOS CHEFER STÄRKTS ÖVER TID

Deltagande stadsdelsförvaltningar har generellt varit motiverade till projektet, de har själva valt att gå med och varit involverade i utformningen av insatsen. I början fanns skillnader i hur väl projektet var förankrat bland cheferna. I de stadsdelsförvaltningar där cheferna snabbt engagerade sig, implementerades skolsamordnarnas arbete smidigare. Detta beror ofta på att de själva tagit beslutet att vara med i projektet. Förankringen har gått långsammare i stadsdelsförvaltningar som bytt chef under tiden som projektet implementerades, vilket påverkat förståelsen för skolsamordnarens roll och deras inkludering i planeringen för barns och ungas placering. Dokumentation och intervjuer indikerar att engagemanget och etableringen av projektet på chefsnivå har ökat i de flesta stadsdelsförvaltningar under projektets gång.

SKOLSAMORDNARNAS FÖRUTSÄTTNINGAR PÅVERKAS AV ANDRA AKTÖRER

Skolsamordnares insatser påverkas av andra aktörers system och arbetssätt, så som kommun, skola och utförare. En obruten och fungerande skolgång vid placering förutsätter att samtliga aktörer runt eleven gör sin del för att stödja skolgången. Till exempel kan

skolsamordnarnas arbete bli svårare om skolan har svårt att ta emot nya elever mitt i en termin eller för en kort period. Det kan även handla om att skolorna har begränsad förmåga att ta emot och anpassa undervisningen för elever med särskilda behov.

2.2 Insatsen är väl utformat för att möta målgruppens behov

Vår bedömning är att projektets design och aktiviteter varit ändamålsenliga och fyller en betydande funktion som inte tidigare funnits i ordinarie verksamhet. Designen bygger på ett tydligt behov och lärdomar från andra kommuner som implementerat insatsen.

Projektets arbetssätt har varit effektivt för att lyfta fram och prioritera målgruppens skolgång. Detta har lett till att barn och unga börjar i skolan snabbare när de placeras, och i vissa fall har det även minskat avbrott i både skolgången och själva placeringen.

SKOLSAMORDNARENS SÄRSKILDA ROLL ATT PÅTALA SKOLPERSPEKTIVET SÄKERSTÄLLER ATT VARJE AKTÖR RUNT BARNET UPPFYLLER SINA ÅTAGANDEN

Insatsens verkamma komponent är den särskilda roll som skolsamordnaren har att med kunskap och resurser påtala skolperspektivet och säkerställa att respektive aktör runt barnet eller den unga tar sitt ansvar för att skolgången ska fungera. Det gäller både kommuner, enskilda skolor och utförare. Rollen skolsamordnare avlastar socialsekreterare genom att göra arbetsuppgifter som ingår i deras ansvar, men som de inte har förutsättningar, resurser och kunskaper att göra. Det har också varit viktigt att hålla skolsamordnaren inom socialtjänstens ansvar, så att rollen inte gör uppgifter som tillhör exempelvis utförare eller studie- och yrkesvägledare. En viktig del i skolsamordnarnas arbete har handlat om att säkerställa att den dokumentation som behövs för att ordna skolgången finns, samt att den överförs från avlämnande och mottagande skola.

Framgångsfaktorer har varit att skolsamordnarna dels har möjlighet till myndighetsutövning, dels varit anställda på stadsdelsförvaltningarna. Möjligheten till myndighetsutövning har gjort att skolsamordnarna kunnat ta del av och involveras i utredningar, haft tillgång till dokumentation och haft befogenheter likt socialsekreterarna. Placeringen på stadsdelsförvaltningarna har också varit viktig för att sprida vidare kunskap om skolan till socialsekreterare, samt att skolsamordnarna funnits tillgängliga för att stödja och besvara frågor gällande skolgång.

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGENS MEDVERKAN HAR VARIT AVGÖRANDE FÖR KUNSKAPSHÖJNING OCH I DET OPERATIVA ARBETET MED MÅLGRUPPEN

Utbildningsförvaltningens medverkan i projektet har varit avgörande för att nå insatsens uppsatta mål, både på individnivå och på övergripande nivå. Enligt skolsamordnarna har det underlättat att ha en tydlig funktion på utbildningsförvaltningen som är kopplad till projektet, som blir första ingång för att få hjälp och svar på frågor. Utbildningsförvaltningens deltagande har även varit central för att öka kunskapen om skolfrågan hos skolsamordnarna genom utbildningar, stöd och vägledning, vilket i sin tur bidragit till att höja kompetensen i stadsdelsförvaltningarna. Arbetet har även lett till en ökad kunskap om socialtjänsten på utbildningsförvaltningen.

2.3 Samordning och gemensamt lärande har varit framgångsfaktorer för implementeringen av arbetssättet

I stort har genomförandet av projektet följt planeringen. Inga betydande ändringar har varit nödvändiga, enligt projektledningen. Av intervjuer och workshops framhålls särskilt två huvudsakliga framgångsfaktorer: samordning och gemensamt lärande, samt skolsamordnarnas tidigare erfarenhet av arbete inom socialtjänsten och skolan.

SKOLSAMORDNARNAS GEMENSAMMA TRÄFFAR HAR BIDRAGIT TILL KUNSKAPSDELNING OCH LIKSTÄLLIGHET MELLAN STADSDELSFÖRVALTNINGARNA

Gemensamma träffar där projektledning, skolsamordnare och utbildningsförvaltningen deltagit har varit framgångsrikt för att möjliggöra gemensamt lärande och öka kunskapen om skolfrågor hos skolsamordnarna. Utbildningsförvaltningen har både stöttat i diskussioner och gett svar på frågor, samt hållit utbildningar på teman som skolsamordnarna haft behov av. Enligt intervjuer har skolsamordnarna blivit som en egen arbetsgrupp, som stödjer och tar hjälp av varandra. Det har också varit viktigt för att motivera och säkerställa att de inte fastar i andra "traditionella" arbetsuppgifter inom ordinarie arbetsbelastning, givet socialtjänstens generellt pressade arbetssituation. Vidare har de gemensamma träffarna gjort att projektledningen på ett framgångsrikt sätt styrt och följt upp så att skolsamordnarna arbetar på liknande sätt i alla deltagande stadsdelsförvaltningar.

Även om processerna och rutinerna för arbetet med skolgång är densamma i stadsdelsförvaltningarna, har det funnits behov av att säkerställa att rollen implementerats på liknande sätt för att främja likställighet i staden, enligt projektledningen. Det har bland annat gjorts genom att återkommande diskutera fokus och ramar för rollen, samt vad som är andra aktörers ansvar runt barnet eller den unga.

TIDIGARE ERFARENHET VIKTIGT I DEN KRÄVANDE ROLLEN

Projektledningen beskriver i en intervju att en framgångsfaktor varit att de flesta skolsamordnarna haft flerårig erfarenhet inom socialtjänsten. Vissa har även erfarenhet av arbete inom skolan. Det har varit värdefullt för att ha förståelse för olika aktörers rutiner, arbetssätt, skyldigheter och uppdrag. Det gör också att de är vana att vara i kontakt med de aktörer som projektet arbetar med sedan tidigare och har god kännedom om socialsekreterarens arbetsuppgifter och mandat.

UTVECKLINGSBETET KRING VÅRD OCH GENOMFÖRANDEPLANER HAR INTE SKETT PÅ DET SÄTT SOM PLANERATS

Projektet planerade för att utveckla arbetet med målformuleringar kring utbildning i vård- och genomförandeplaner. Det har inte skett på det sätt eller i den utsträckning som var tänkt. Detta eftersom vård- och genomförandeplanerna i sin helhet är bristande, bland annat för att de är skrivna på en för övergripande nivå som gör dem svåra att följa upp, vilket är ett känt problem inom stadsdelsförvaltningarna sedan flera år tillbaka. Projektet har därför inte lagt fokus på att utveckla planerna i förhållande till skolfrågan, eftersom helheten i vård- och genomförandeplanerna behöver stärkas. Skolsamordnarna har dock bidragit med beskrivningar och mål gällande utbildning i vissa fall.

3. Insatsen har haft en positiv påverkan på skolgången för placerade barn och unga

I följande kapitel redogör vi för vår bedömning av Skolsamordnare för placerade barn och ungas måluppfyllelse. Vi utgår ifrån projektets utfallsmål i förändringsteorin: (i) Barn och unga påbörjar skolgång direkt i anslutning till placering, (ii) Barn och unga fortsätter skolgång utan avbrott under placering, (iii) Barn och unga som varit placerade fortsätter skolgång vid hemflytt, (iv) Barn och unga får en skolgång utifrån sina behov, v) Färre avbrott i placeringar.

Vår utvärdering baseras på Skolsamordnarnas löpande dokumentation i form av lägesrapporter³ under insatsens genomförande, samt på resultat från två samskapande workshops tillsammans med projektmedarbetare och projektledare för insatsen. Det saknas fullständiga underlag för att göra en kvantitativ bedömning av projektets måluppfyllelse.

Vår sammanfattande bedömning är att Skolsamordnarna har skapat positiva resultat för projektets målgrupp och har lett till viktiga insikter i deltagande organisationer. Skolsamordnarna har lyckats med att synliggöra och följa upp skolperspektivet, vilket har lett till mer kontinuitet i skolgången för barn och unga som är placerade. Insatsen har visat på behovet av en renodlad roll som synliggör skolperspektivet och har lett till lärdomar om målgruppen motivation att gå i skolan.

3.1 Skolsamordnare har synliggjort och följt upp skolperspektivet

Skolsamordnarna har gjort skolfrågor mer synliga inom socialtjänsten och ökat kunskapen om dem. De har också säkerställt att skolperspektivet för placerade barn och unga inte bara beaktas utan också följs upp. Detta har hjälpt till att minska skillnaden mellan socialtjänstens ansvar och de konkreta åtgärder som genomförs för att stödja skolgången för dessa barn och unga.

INSATSERNA UPPLEVS BIDRA TILL MER KONTINUITET I BARN OCH UNGAS SKOLGÅNG

Projektet har, enligt workshop med skolsamordnare, lett till att barn och unga nu börjar skolan snabbare efter att de har placerats, vilket är en förbättring jämfört med tiden före projektet. Enligt skolsamordnarna börjar barn i grundskolan vanligtvis sin skolgång inom fem dagar efter placering. Detta är en betydande förbättring från den tidigare tidsramen på ungefär tre veckor innan projektet. Det är dock viktigt att notera att tiden det tar att få en skolplats fortfarande varierar mellan olika kommuner och skolor.

Projektet har gjort det möjligt för unga i gymnasieåldern att snabbare få tillgång till utbildning när de placeras. Enligt skolsamordnarna är den ungas skolgång nu en prioritet redan från början av planeringen och utredningen vid placering. Före projektet var skolgången inte prioriterad, vilket kunde leda till ett långt glapp i skolgången eller att barn och unga inte gick i skolan under sin placering. Skolsamordnarna beskriver att det är svårt att byta gymnasieskola mitt i terminen och deras system är mindre flexibla än grundskolorna. Det finns inte heller en skolplikt för gymnasieelever, vilket kan påverka hur

³ I underlaget en sammanfattande av samtliga statusrapporter från samtliga medverkande stadsdelsförvaltningar samt samordnare vid Utbildningsförvaltningen

snappt kommunerna hanterar ärenden. Projektet har alltså bidragit till en mer effektiv process för dessa barn och unga.

Skolsamordnare har utökat samverkan med KAA⁴, för att säkerställa att det finns en sysselsättning för den unga med mål om fortsatt skolgång. Det är enligt intervjuer med projektledningen ett viktigt steg för att främja goda rutiner och att få den unga att fortsätta skolgången.

Projektet har även delvis lyckats med att barn och unga kan fortsätta sin skolgång utan avbrott under placeringen, enligt en workshop med skolsamordnarna. En nyckelfaktor har varit skolsamordnarnas roll som en kontrollinstans. De ser till att alla inblandade parter – från socialtjänsten till skolan – samarbetar för att möjliggöra barnets eller den ungas skolgång. Dessutom har skolsamordnarna haft en viktig uppgift i att hålla en direkt och kontinuerlig dialog med barnet eller den unga om deras skolsituation. Skolsamordnarna upplever att de flesta placerade barn och unga är motiverade att gå i skolan och att de gynnas av regelbunden uppföljning och stöd för att identifiera och hantera eventuella hinder eller särskilda behov.

FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR ATT BARN OCH UNGA SKA FÅ EN SKOLGÅNG UTIFRÅN SINA BEHOV HAR STÄRKTS

Förutsättningarna för att barn och unga ska få en skolgång utifrån sina behov har stärkts genom projektet, enligt workshops med skolsamordnarna. Det kommer främst av att skolsamordnarna säkerställer arbete enligt SAMS så att nödvändig dokumentation finns och lämnas över från avlämnande till mottagande skola. Detta var något som sällan skedde innan projektets start.

Skolsamordnarna beskriver däremot att det fortfarande kan vara svårt att få till en behovsanpassad skolgång, bland annat på grund av skolornas begränsade kapacitet och resurser. Det kan vara särskilt svårt att få skolor att ta emot barn eller unga med särskilda behov under en kortare tidsperiod.

DET ÄR SVÅRT ATT SÄGA OM PROJEKTET LETT TILL FÄRRE AVBROTT I PLACERINGAR

Det är svårt att säga om det blivit färre avbrott i placeringar utifrån intervjuer och dokumentation. Skolsamordnarna och projektledarna upplever att skolgången kan vara en nyckel för att få till stabilitet och rutin runt barnet eller den unga, som gör att annat i tillvaron faller på plats. Enligt projektledningen har skolsamordnarna även förhindrat potentiellt bristfälliga placeringar med dåliga chanser att säkerställa god skolgång, vilket i sin tur leder till färre sammanbrott/avbrott i placeringen.

PROJEKTET HAR SKAPAT MEDVETENHET OCH KUNSKAP OM VIKTEN AV ATT PRIORITERA SKOLGÅNG FÖR PLACERADE BARN OCH UNGA

Projektet har bidragit till att öka medvetenheten och kunskapen om skolfrågor för placerade barn och unga inom stadsdelsförvaltningarnas socialtjänst. Projektet har också förbättrat samarbetet mellan socialtjänsten och utbildningsförvaltningen gällande skolfrågor, genom att de lärt sig mer om varandras arbetsområden och processer.

Därutöver har projektet bidragit till att få upp frågan om placerade barn och ungas skolgång på agendan. Det finns ett intresse runt projektet både i och utanför staden, samt att bland annat chefer i stadsdelsförvaltningarna gett projektets arbete positiv respons.

⁴ Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar. Genom det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) är kommunerna skyldiga att hålla sig informerade om och erbjuda individuella åtgärder till ungdomar under 20 år som inte studerar i gymnasieskolan eller genomför någon motsvarande utbildning.

3.2 Projektet ser ett stort behov av att arbeta vidare med Skolsamordnare för placerade barn och unga

Samtliga ur projektgruppen lyfter fram vikten av att fortsätta arbeta på liknande sätt med målgruppen även efter projektets slut, eftersom det för närvarande saknas en liknande roll inom ordinarie verksamhet. För att lyckas lyfter projektmedarbetare och projektledare att man bör ta tillvara på flera viktiga aspekter. Först och främst måste det finnas en tydligt definierad roll som är skyddad från andra uppgifter. Att rollen involverar myndighetsutövning är en viktig del, och det behövs öronmärkta medel samt klarhet i ansvaret. Projektet ser fördelar med att socialförvaltningen samordnar arbetet, då detta skapar ett gemensamt sammanhang för skolsamordnare och bidrar till likvärdighet.

Samarbete med Utbildningsförvaltningen (UF) lyfts fram som avgörande för att säkerställa en ingång till utbildningssektorn och därigenom tillgång till nödvändig kunskap. Vidare skulle insatserna kunna riktas mot en bredare målgrupp och sättas in ännu tidigare, inklusive arbete med andra placeringsformer som exempelvis jourhem. För att dessa initiativ ska lyckas krävs det också att de är förankrade på ledningsnivå och att det finns förståelse för rollens betydelse och ansvar.

Även om vi inte empiriskt kan fastställa att projektet har lett till önskade resultat, tyder mycket på att det har varit framgångsrikt. Projektmedarbetarna betonar därtill att det är omöjligt och orimligt för varje socialsekreterare att besitta denna specialistkunskap och ha tid att utföra dessa uppgifter.

4. Det saknas förutsättningar för effektutvärdering inom ramen för vårt uppdrag

I följande kapitel redogör vi för vår utredning av förutsättningarna för att effektutvärdera Skolsamordnare och beräkna de kommunalekonomiska förtjänsterna för staden. Vi utgår från tidigare presenterade utvärderingstrappa i bedömningen.

4.1 Vi utvärderar på Nivå 2 i utvärderingstrappan

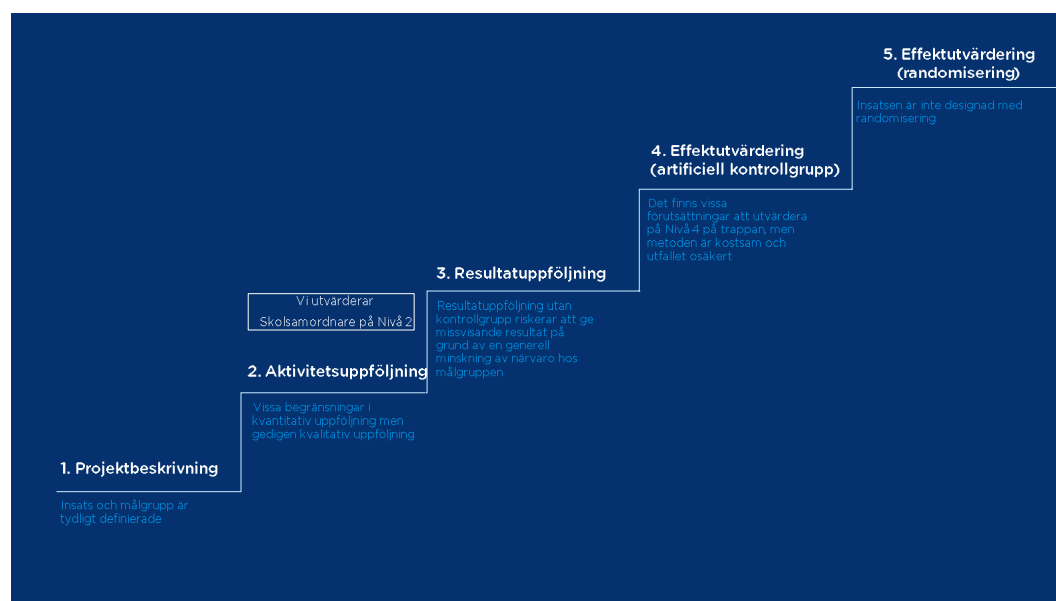
Vår bedömning är att det saknas förutsättningar för att utvärdera projektets effekter och därmed även genomföra en nyttokostnadsanalys. Vi utvärderar projektet på Nivå 2 i utvärderingstrappan. Vi ser flera möjligheter att effektutvärdera projektet på Nivå 4 genom att jämföra projektets resultat med konstruerade kontrollgrupper. Däremot ser vi att en sådan analys inte ryms inom aktuellt uppdrag, särskilt eftersom det finns en risk att underlaget för analysen inte är tillräckligt bra för att få trovärdiga resultat. Det beror på ett antal saker. För det första har målgruppen stor åldersspridning, vilket innebär att utfallsmåtten och därmed datakällorna är flera. Eftersom hela behandlingsgruppen är relativt liten (cirka 250 individer), får ännu mindre subgrupper konsekvenser för möjligheten att skapa jämförbara kontrollgrupper och därmed dra slutsatser om utfallen. För det andra finns det för delar av målgruppen även en selektionsproblematik, vilken vi behöver hantera när vi matchar kontrollgrupper. Det är därför inte möjligt att på förhand avgöra om underlaget är tillräckligt stort för att analysen ska vara tillförlitlig. För detta har vi för projektet föreslagit att genomföra en mindre förstudie, som undersöker förutsättningar att utvärdera projektet på Nivå 4.

Nivå 2

För att utvärdera på Nivå 2 i utvärderingstrappan krävs att insatsen har en uppföljningsbar målgrupp och att utfallsmåtten för insatsen är definierade. Projektet har tydligt definierat arbetssätt och förväntade utfall och har följt planen under hela projektets gång. Projektet har löpande fört kvalitativ dokumentation av insatsens aktiviteter i lägesrapporter. I uppstartsfasen tog projektet i samråd med stadsledningskontoret fram en uppföljningsfil för att dokumentera aktiviteter och utfall för målgruppen. Uppföljningsfilen var omfattande och flera av måtten öppna för tolkning, vilket ledde till att filen inte fylldes i på ett likvärdigt eller fullständigt sätt av projektmedarbetarna. Vi har inte använt den kvantitativa uppföljningen i vår utvärdering av insatsen.

Rekommendation: Projektet har kommit långt i sin uppföljning och dokumentation av insatsen. Vi har därför gjort bedömningen att det är möjligt att utvärdera projektet på Nivå 2 i utvärderingstrappan med reservation för ovan nämnda begränsningar. För att öka förståelsen av insatsens utfall på Nivå 2 finns det några saker att beakta för liknande projekt. En enklare uppföljningsfil bör tas fram i samråd med projektmedarbetarna, för att säkerställa att den innehåller mått som speglar insatsens innehåll, samt att samtliga projektmedarbetare har samma förståelse för vad respektive mått ska fånga och därmed fyller i likvärdigt. Detta arbete kräver särskild förankring när projektet består av många medarbetare i flera olika organisationer.

Figur 2 Förutsättningar för utvärdering av Skolsamordnare

4.2 Förutsättningar att nå en utvärdering med större tillförlitlighet

Nedan redogör vi för förutsättningarna att nå högre upp i utvärderingstrappan och därmed kunna uttala sig om faktiska resultat och effekter av insatsen.

Nivå 5

För att utvärdera på Nivå 5 i utvärderingstrappan krävs att projektet erbjuder insatsen till en slumpmässigt utvald målgrupp (behandlingsgrupp), som sedan jämförs med en grupp individer som inte tar del av insatsen (kontrollgrupp). I en sådan studie kan man med stor tillförlitlighet säga att den effekt som utfallsmåttet ska fånga har skett tack vare insatsen.

Skolsamordnare har inte implementerats med en experimentell design. Det betyder att det inte finns möjlighet att bedöma insatsens effekter på Nivå 5.

Rekommendation: Insatsen hade kommit igång operativt vid tidpunkten för Rambolls utvärdering och randomiserade inte deltagare till insatsen. Vi ser inte heller en randomiserad kontrollstudie som det bästa alternativet för en utvärdering. Även om det, tack vare den stora målgruppen, visserligen fanns potential att genomföra en randomiserad kontrollstudie, skulle selektionen i urvalet av delar av målgruppen kräva randomisering till kontroll- och behandlingsgrupp inom projektets målgrupp, vilket innebär att delar av deltagarunderlaget skulle randomiseras till kontrollgrupp och därmed inte stöd under projektets genomförandeperiod. Eftersom projektet arbetar med en insats som liknar en insats som bevisats fungera väl (SkolFam), samt eftersom det finns en lämplig strategi för en utvärdering på Nivå 4, finns skäl att prioritera att jobba med hela målgruppen före att randomisera till kontroll- och behandlingsgrupp.

Nivå 4

På Nivå 4 på utvärderingstrappan jämförs målgruppens utfall med utfallet för en artificiell jämförelsegrupp. Det innebär att utfallet för målgruppen jämförs med en grupp som liknar målgruppen men som inte fått ta del av insatsen. Lämpliga utfallsmått för insatsen skolsamordnare är i första hand skolresultat samt gärna även omplaceringar. I utvärderingsplanen rekommenderade vi utvärdering på nivå 4 baserat på kommunal statistik om placerade barn tillhörande andra stadsdelsförvaltningar. Vi lyfte att utvärdering skulle kunna genomföras, antingen på individnivå eller på gruppnivå. Under projektets genomförande har samtal först med utbildningsförvaltningen om att få fram skolresultat för placerade barn, individuellt eller grupperat per stadsdelsförvaltning. Utbildningsförvaltningen har varit tydlig med att detta inte varit möjligt.

En annan möjlighet till utvärdering på nivå 4 i utvärderingstrappan är genom att identifiera jämförelsegrupp och utfallsmått genom den svenska registerbaserade statistiken. Vi vill här lyfta en registerbaserad utvärdering som en intressant möjlighet. I grunden är förutsättningarna för en observationsstudie uppfyllda. Projektomfattningen, där 250 barn och unga har fått insats är stor i kontexten av kommunala insatser till placerade barn, och innebär goda möjligheter att identifiera om insatsen varit kommunalekonomiskt kostnadseffektiv. Det finns skäl att tro att resultaten skulle gå att tolka ur ett kausalt perspektiv, både genom matchning på ålder, kön, placeringstid, föräldrars utbildningsnivå, inkomst och födelseland, och potentiellt på individens egna tidigare skolresultat. För en stor och identifierbar del av deltagarna har alla barn inom stadsdelsförvaltningen och åldersgruppen erbjudits insats, vilket underlättar orsakstolkningar, eftersom det innebär att eventuella skattade skillnader mellan barn som fått del av insats och barn som inte fått del av insats sannolikt beror på just insatsens bidrag. Projektet har personnummer och startdatum för alla barn och unga som omfattas av Skolsamordnarprojektet, vilket innebär att det är möjligt att koppla på registeruppgifter på individnivå. Socialstyrelsen för register över insatser till placerade barn, med uppgifter om bland annat placeringsdatum för den placering som är närmast i tid före insatsens startdatum, samt för barnets första placering.

Rekommendation: En registerbaserad utvärdering ligger utanför ramarna för utvärderingsplanen, som var inriktad på utvärdering baserat på kommunal uppföljning. I det fall projektet skulle vilja gå vidare med utvärdering på nivå 4 föreslår vi att i ett första led ta fram ett uppdrag om en mindre förstudie, för att ta fram förslag på tidplan och budget för en registerbaserad observationsstudie. Att inhämta och analysera registeruppgifter är en relativt omfattande uppgift som vi inte kan utöka befintligt utvärderingsuppdrag till. I tillägg ser vi ett par anledningar till att en registerbaserad effektutvärdering av projektet Skolsamordnare kan förväntas kräva en del mer omfattande datainsamlings- analys- och redovisningsarbete, på grund av målgruppens sammansättning och projektets upplägg: För det första har målgruppen stor

åldersspridning, vilket innebär att utfallsmåtten och därmed datakällorna är flera. Analyserna behöver därför hanteras i subgrupper vars resultat sedan sammanförs för att kunna dra slutsatser om helheten. En ytterligare utmaning vad gäller studiepopulationens heterogenitet är resultatkommunikation, då effektstorlekar i slutändan ska översättas till redovisning om insatsens potential att bidra till konkreta skolframgångar. För det andra finns det för delar av målgruppen en selektionsproblematik, där individer med störst behov av insatsen har tilldelats den. Detta är utmärkt ur resurshushållningsperspektiv, och kan hanteras utvärderingsmässigt. Det kräver dock mer analysarbete avseende tidigare skolresultat för att identifiera jämförelseindivider som även de skulle ha haft behov av insatsen (men tillhörde en annan stadsdelsförvaltning eller kommun där projektet inte genomfördes).

Nivå 3

På Nivå 3 i utvärderingstrappan jämförs projektdeltagarnas utfall med ett ingångsvärde inom ett antal förbestämda indikatorer. I fallet med Skolsamordnare skulle det handla om att mäta deltagarnas progression mot en gymnasieexamen. Relevanta utfallsmått är skolnärvaro och betyg. Som tidigare nämnts finns det en risk att en resultatuppföljning av utfallen visar på negativa resultat som inte nödvändigtvis speglar de faktiska resultaten. Det beror på att deltagarna befinner sig i en ålder, 13–14 år, när skolnärvaro vanligtvis minskar något. Utan en kontrollgrupp, som visar en eventuell nedgång av skolnärvaro och skolbetyg, riskerar utvärderingen att ge en missvisande bild av projektets resultat.

Ser resultaten mycket bra ut, exempelvis om uppnådd skolnärvaro för deltagarna kan hållas stabil och hög, eller om gymnasiebehörighet för deltagarna når nivåer nära samtliga elever, kan vi tolka utvecklingen som positiv. För aktuell målgrupp är dock detta mycket högt ställda krav, vilket innebär att insatsen kan vara både effektfull och kostnadseffektiv utan att vi har möjlighet att redovisa en positiv resultatutveckling.

Rekommendation: vi rekommenderar inte att utvärdera resultat av insatsen med hjälp av för- och eftermätningar, på grund av ovan nämnda orsaker.

4.3 Det saknas förutsättningar att bedöma projektets kommunalekonomiska förtjänster

Projektets kostnadseffektivitet bedöms utifrån en värdering av dess effekter i relation till dess kostnader. Ekonomiska förtjänster av projektet kan uppstå över lång tid samt för olika aktörer. För att säkerställa att resultatet av analysen är relevant för Stockholms stads fortsatta arbete med sociala investeringar är vår utgångspunkt i bedömningen av projektets ekonomiska förtjänster att rikta fokus mot kommunalekonomiska förtjänster relativt nära i tid.

Projektet Skolsamordnare har för avsikt att uppnå ekonomiska besparingar genom att barn och unga som lämnar samhällsvård uppnår gymnasiebehörighet och fullföljer sin gymnasieutbildning.

Vi har inte möjlighet att genomföra en effektutvärdering av skolsamordnare inom ramen för vårt uppdrag och därför heller inte en nyttokostnadsanalys. Det finns exempel på effektutvärderingar och samhällsekonomiska analyser av likande projekt. Arbetsmodellen SkolFam syftar till att öka familjehemplacerade elevers möjligheter att förbättra sina skolresultat. Modellen har effektutvärderats flera gånger och en samhällsekonomisk/nyttokostnadsanalys genomfördes 2021 i Norrköping. Utvärderingen jämförde familjehemplacerade barn i programmet med en kontrollgrupp som inte erbjudits insatsen. Då flera av barnen inte avslutat skolan saknades skolresultat och nyttokostnadsanalysen baserades på nationella skillnader i skolresultat mellan barn i programmet och hela gruppen familjehemplacerade barn. Nyttokostnadsanalysen visade en god lönsamhet för programmet, trots att kommunens kostnader för barnen i programmet var högre än för dem i kontrollgruppen. Programmets effektvärde beräknades till 24,4%, med ett positivt nettonuvärde och nyttokostnadskvot på 2,2 (där hade vinster för exempelvis förbättrad livskvalitet, minskad kriminalitet och ohälsa inte räknats in).

SkolFam skiljer sig delvis från skolsamordnare då programmet riktar sig till familjeplacerade barn och unga. Båda programmen bygger på att skapa goda relationer och kontaktvägar mellan professioner och aktörer samt barn och vårdnadshavare. I projektet skolsamordnare finns det en ansvarig person som samordnar kontakten mellan flera relevanta funktioner. SkolFam samlar istället flera relevanta funktioner i ett tvärprofessionellt team.

Vi känner inte till de faktiska effekterna av skolsamordnare men givet likheterna med SkolFam föreslog vi i vår utvärderingsplan att göra en scenarioanalys. Genom att utgå ifrån beräkningarna i SkolFam skulle vi kunna uppskatta olika potentiella scenarier för skolsamordnare och sätta de potentiella kommunalekonomiska förtjänsterna som projektet kan bidra med i perspektiv till projektbudgeten. Vi föreslog att exempelvis ta fram tre olika scenarier och utifrån det uppskatta antalet deltagare som krävs i för att projektets kommunalekonomiska förtjänster skulle vara i linje med projektbudgeten. En sådan analys är dock omfattande och ställer bland annat krav på tillgång till kostnadsuppskattningar och beräkningar som har använts för utvärderingen av SkolFam. Stadskontoret har i löpande dialoger poängterat att denna typ av hypotetisk analys inte är prioriterad, utan att utvärderingsarbetet bör prioritera beräkningar av kommunalekonomiska förtjänster utifrån faktiska effektskattningar.

Bilaga 1 - Rambolls metod för utvärdering av sociala investeringar

Vårt arbete tar sin utgångspunkt i det arbete som gjorts på området investeringar i tidiga och förebyggande insatser. Bland annat har Lars Hultkrantz, professor i nationalekonomi vid Örebro Universitet, skrivit en rapport om att utvärdera sociala investeringar, som har väglett arbetet.⁵ Vidare har vi utgått från den socialekonomiska beräkningsmodell med tillhörande utbildningsmaterial för kommunala aktörer⁶ som Socialstyrelsens motsvarighet i Danmark tagit fram. I utbildningsmaterialet ges en guide för hur kommunala aktörer kan implementera, följa upp och utvärdera förebyggande och tidiga insatser och visa på de ekonomiska besparingarna. Rambolls utvärdering består av tre huvudsakliga delar: 1) en processutvärdering, 2) en effektutvärdering, samt 3) en nyttokostnadsanalys. Figur 3 illustrerar vårt ramverk för utvärderingen. Processutvärderingen och effektutvärderingen ligger till grund för att avgöra investeringens ekonomiska värde. Det värdet jämförs med insatsens kostnad för att avgöra den totala nettobesparingen. Nedan ges en närmare beskrivning av delarna i ramverket.

Figur 3 Rambolls ramverk för utvärdering av sociala investeringar

PROCESSUTVÄRDERING

Processutvärderingen svarar på hur väl insatsen har genomförts. För att göra en sådan bedömning bör någon form av dokumentation föras över de individer som får del av stödet. Dokumentationen bör innefatta uppgifter om antal individer som tar del av stödet. Därtill bör uppföljningen involvera vilka aktiviteter som genomförs inom ramen för insatsen, samt intensiteten i de aktiviteterna (exempelvis antal föreläsningar eller konsultationer). De huvudsakliga frågeställningarna för processutvärderingen är:

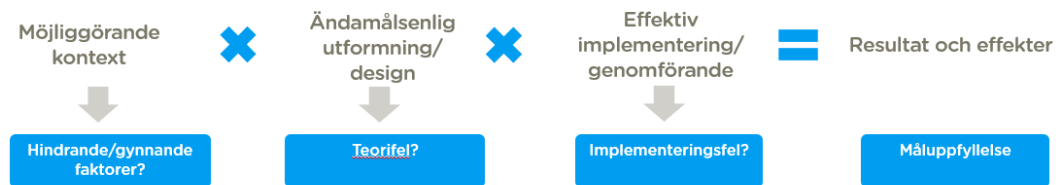
- Har kontexten, och eventuella förändringar i den, gynnat eller hämmat insatsens måluppfyllelse?
- Har insatsen utformats för att möta målsättningarna?
- Har insatsen genomförts enligt plan och på ett ändamålsenligt sätt?

⁵ L. Hultkrantz, 'Att utvärdera sociala investeringar', SNS - Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (Stockholm, 2015)

⁶ Socialstyrelsen Danmark, 'Den socialekonomiske investeringsmodel', <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialstyrelsens-viden/som-og-okonomiske-analyser/som>, hämtad 7 jul 2021

Vår processutvärdering utgår ifrån ramverket Ramboll Impact Framework som bygger på implementeringsforskning av Fixsen et al⁷. För att nå goda resultat och effekter visar forskningen att det krävs en möjliggörande kontext, ändamålsenlig utformning och ett effektivt genomförande. Figur 10 nedan illustrerar ramverket. Mellan varje steg i figuren står ett multiplikationstecken, som visar hur viktigt det är att varje steg lyckas för att nå goda resultat.

Figur 4 Ramboll Impact Framework

I tabellen nedan presenterar vi i detalj de utvärderingsfrågor vi har använt oss av för processutvärderingen av namn på projektet. Tabellen visar även hur utvärderingsfrågorna kopplar an till de olika delarna i RIF (se ovan), samt vilka datainsamlingsmetoder vi har använt för att besvara respektive frågeställning.

Tabell 1 Utformning av processutvärdering med tillhörande frågor

Nivå i RIF	Huvudfråga	Delfråga	Datakälla	
			Dokument från projektet	Workshop/interjuver
Kontext	Har interna eller externa faktorer påverkat insatsens måluppfyllelse?	Har externa/interna faktorer påverkat insatsens måluppfyllelse? T ex ny lagstiftning, organisationsförändringar etc.	x	x
Utformning/design	Har insatsen utformats för att möta målsättningarna?	Hur väl har aktiviteterna utformats för att nå uppsatta målsättningar?	x	x
		Har insatsen föregåtts av en problem- och aktörsanalys, i syfte att analysera målgruppens behov samt involvering av adekvata enheter/aktörer?	x	x
Implementering/genomförande	Har insatsen genomförts enligt plan?	I vilken utsträckning har insatsen genomförts enligt plan? Har ändringar av projektet gjorts? Varför?	x	x

⁷ D. Fixsen, et al. 'Implementation Research: A Synthesis of the Literature.' Tampa, FL: University of South Florida, Louis de la Parte Florida Mental Health Institute, The National Implementation Research Network, (2005). (FMHI Publication #231).

WORKSHOP OCH INTERVJU

Vi genomförde två workshops med samtliga skolsamordnare och projektledningen. Fokus för den första workshopen var att diskutera projektets utfall, kontext och utformning av insatsen. Den andra workshopen syftade till att presentera våra preliminära resultat och diskutera lärdomar från arbetet.

Vi gjorde därtill en separat intervju med projektledningen 8 maj 2024. Intervjun fokuserade främst på projektets genomförande, framgångsfaktorer och utmaningar.

DOKUMENTATION

Processutvärderingen bygger även på dokumentsstudier av underlag från projektet. Det inkluderade bland annat lägesrapporter och dokumentation från skolsamordnarna i de olika stadsdelsförvaltningarna, utbildningsförvaltningen och underlag från projektledningen.

EFFEKTUTVÄRDERING

Syftet med effektutvärderingen är att avgöra om någon förändring har skett i målgruppens situation och om insatsen har orsakat den förändringen.

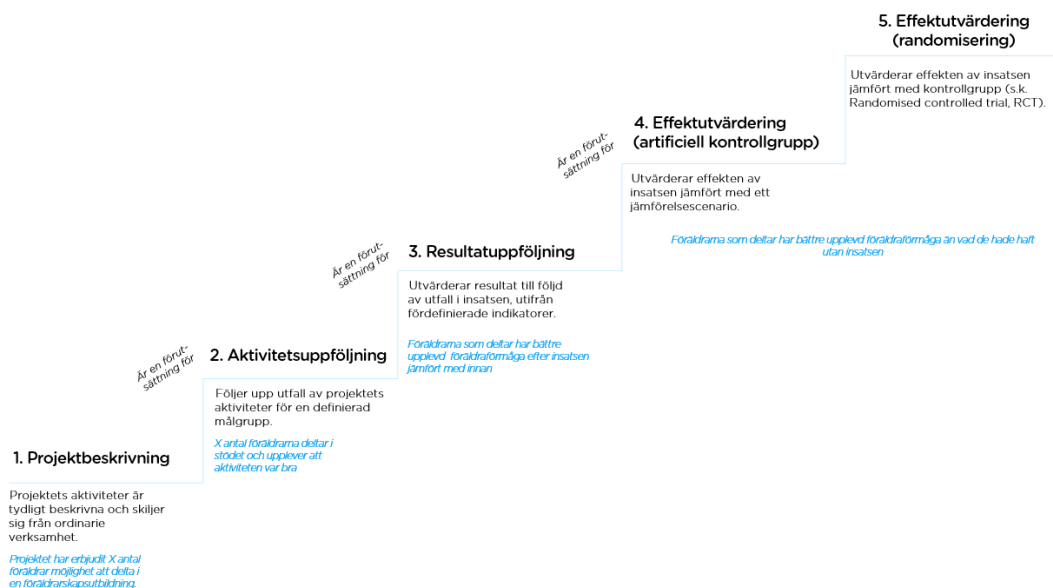
För att avgöra insatsens påverkan på utfallet behöver ett kontrafaktiskt scenario etableras. Det kontrafaktiska scenariot ska svara på vad som hade hänt individen om den inte tagit del av insatsen. För att svara på det behöver insatsen utvärderas med experimentella, eller så kallade "kvasi-experimentella" metoder. Det innebär att utfallen för de individer som tagit del av insatsen jämförs med utfallen för en kontrollgrupp som inte tagit del av insatsen.

Det finns andra sätt att teoretiskt sätta upp hypoteser om insatsens effekt. Om liknande insatser har utvärderats tidigare kan dokumenterade effekter användas för att skapa potentiella scenarier för målgruppens utfall.

Saknas förutsättningar för ovan nämnda strategier saknas också förutsättningar att uttala sig om effekt. Utvärdering av sådana insatser bör fokusera på processuppföljning och resultatanalys. I en resultatanalys mäts samma utfall för målgruppen som i en effektstudie, men vi kan med mindre säkerhet härleda förändringar i målgruppens utfall till den insats de tagit del av.

Vår utgångspunkt för effektutvärderingen beskrivs i figur 11. Vi utgår ifrån trappan i vårt arbetssätt och när vi gör bedömningar om insatsens utvärderingsbarhet.

Figur 5 Utvärderingstrappa

NYTTOKOSTNADSANALYS

I en nyttokostnadsanalys ställs insatsens kostnader i relation till de potentiella besparingar som den kan leda till på kort och på lång sikt. Det innebär att vi jämför insatsens kostnad mot kostnaden för alternativet, om individen inte hade tagit del av stöd.

För att räkna på de ekonomiska konsekvenserna av en insats behöver man först känna till insatsens effekt, kostnader för insatsen och hur många och vilka som insatsen når. En nyttokostnadsanalys kräver med andra ord att en processutvärdering och en effekttutvärdering genomförts.

Om kännedom om insatsens effekter är okänd eller begränsad, kan man göra en scenarioberäkning. En sådan beräkning svarar på vad nettokostnaderna för ett särskilt förlopp hade blivit, om kostnaderna och effekterna till följd av en insats "är som förväntat". En sådan beräkning kräver tidigare utvärderingar av liknande insatser.

Ekonomiska förtjänster av projektet kan uppstå över lång tid samt för olika aktörer, för största trovärdighet och relevans kommer effekter för kommunala aktörer premieras och effekter med längre realiseringshorisont begränsas.